

VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

PATVIRTINTA
Vilkaviškio rajono savivaldybės
tarybos 2015 m. kovo d.
sprendimu Nr. B-TS-1307

**VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENA.**

2013 M. ATASKAITA

Parengė:
Lina Baltrušaitytė
Eglė Kazakevičienė

2015 m.

Vilkaviškis

Turinys

ĮVADAS.....	2
1. BENDRASIS VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJŲ SVEIKATOS BŪKLĖS ĮVERTINIMAS.....	3
1.1. Demografinė situacija	3
1.2. Socialinė – ekonominė būklė	8
2. GYVENTOJŲ SVEIKATOS BŪKLĖS RODIKLIAI	10
3. SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGŲ VEIKLA	20
4. VYKDOMOS PREVENCINĖS PROGRAMOS VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖJE	23
APIBENDRINIMAS IR REKOMENDACIJOS	28

IVADAS

Vilkaviškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2013 m. ataskaita (toliau - ataskaita) parengta vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2009 m. vasario 6 d. įsakymu Nr. V-62 patvirtintomis savivaldybėms skirtoms visuomenės sveikatos stebėsenos atlikimo rekomendacijomis.

Vilkaviškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras vadovaudamasis Vilkaviškio rajono savivaldybės tarybos 2011 m. sausio 28 d. sprendimu Nr. B-TS-1441 patvirtinta 2011-2013 metų Vilkaviškio rajono visuomenės sveikatos stebėsenos programa ir jos įgyvendinimo planu, vykdo visuomenės sveikatos stebėseną.

Ataskaitoje pateikta 2013 m. Vilkaviškio rajono savivaldybės gyventojų demografiniai, mirtingumo, sergamumo, sveikatos priežiūros įstaigų veiklos ir sveikatos priežiūros išteklių rodiklių analizė, visuomenės sveikatos būklės apibendrinimas, rekomendacijos. Daugelis Vilkaviškio rajono demografinių, gyventojų sveikatos ir jos priežiūros rodiklių lyginami su Marijampolės apskrities ir Lietuvos Respublikos atitinkamais rodikliais. Nustatyti ir įvertinti svarbiausių rodiklių pokyčiai 2008–2013 m.

Rengiant ataskaitą naudoti Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Higienos instituto sveikatos informacijos centro, Valstybinės ligonių kasos, Kauno teritorinės ligonių kasos, Užkrečiamų ligų ir AIDS centro, Valstybinio psichikos sveikatos centro, Valstybinės darbo inspekcijos, Neįgalumo ir darbingumo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Vilniaus universiteto onkologijos instituto, Kauno medicinos universiteto Sveikatos vadybos katedros ir daugelio Vilkaviškio rajono savivaldybės institucijų duomenys, jų metinės statistinės ataskaitos, kompiuterizuotos duomenų bazės.

1. BENDRASIS VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJŲ SVEIKATOS BŪKLĖS ĮVERTINIMAS

1.1. Demografinė situacija

Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Lietuvoje gyventojų skaičius jau daug metų iš eilės mažėja. 2013 metų pradžioje Lietuvos gyventojų populiacija sumažėjo 31,7 tūkst., lyginant su 2012 metų gyventojų skaičiaus duomenimis. Vilkaviškio r. sav. gyventojų skaičius taip pat tendencingai mažėja. 2012 metais buvo užregistruota 41 833 gyventojai, o 2013 m. – 41 055 gyventojai, t.y. 778 gyventojais mažiau (žr. 1 lentelė). Vilkaviškio r. sav. nuo 2008 m. iki 2013 m. gyventojų skaičius sumažėjo 4 433 gyventojais (apie 10 proc.). Visa Lietuva per šį laikotarpį prarado 240 700 gyventojų (tai sudaro apie 7,5 proc. Lietuvoje gyvenusių asmenų).

Gyventojų skaičius metų pradžioje / asmenys						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lietuvos Respublika	3 212 605	3 183 858	3 141 976	3 052 588	3 003 641	2 971 905
Marijampolės apskr.	172 200	169 973	167 143	162 205	159 273	156 455
Vilkaviškio r. sav.	45 488	44899	44 128	42 710	41 833	41 055

1 lentelė. *Vilkaviškio r. sav., Marijampolės apskr. ir Lietuvos gyventojų skaičius*

2008 - 2013 m. pradžioje

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas¹

Vertinant demografinę situaciją pagal lytį, paskutinius 6 metus Vilkaviškio r. sav. tendencija išlieka ta pati – vyrų Vilkaviškio r. sav. yra mažiau nei moterų. Remiantis Lietuvos statistikos departamento pateiktais duomenimis, 2013 m. Vilkaviškio r. sav. užregistruota 21 587 moterys ir 19 468 vyrai, t.y. moterų, gyvenančių Vilkaviškio r. sav. yra apie 10 proc. daugiau nei vyrų (žr. 2 lentelė).

¹Gyventojų skaičius metų pradžioje. Statistikos departamentas. <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=dafb8496-d6a6-4218-9f19-39bc02f59c48>

	Metai	Vyrai	Moterys
Vilkaviškio r. sav.	2008	21 511	23 977
	2009	21 243	23 656
	2010	20 901	23 227
	2011	20 222	22 488
	2012	19 836	21 997
	2013	19 468	21 587

2 lentelė. *Vyrų ir moterų pasiskirstymas Vilkaviškio r. sav. 2008 - 2013 m.*

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Vilkaviškio r. sav. ir toliau fiksuojama ilgalaikė gyventojų senėjimo tendencija: mažėja vaikų iki 15 metų (2008 m. – 9 000 vaikų, 2013 m. – 6 900 vaikų, t.y. sumažėjo net 23,3 proc.). Mažėja pensinio amžiaus gyventojų (2008 m. – 9 842 gyventojai, 2013 m. – 9 769 pensinio amžiaus gyventojai, t.y. sumažėjo apie 0,74 proc.) (žr. 3 lentelė). Darbingo amžiaus gyventojų Vilkaviškio r. sav. 2008 m. – užregistruota 26 646, o 2013 m. – 24 386 darbingi gyventojai. Lyginamuoju laikotarpiu nuo 2008 m. iki 2013 m., darbingo amžiaus žmonių Vilkaviškio r. sav. sumažėjo – 2 260 (apie 9,3 proc.).

Gyventojai pagal amžiaus grupes	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Gyventojai (0-15 metų amžiaus)	9 000	8 569	8 218	7 478	7 213	6 900
Darbingo amžiaus gyventojai	26 646	26 496	26 115	25 330	24 692	24 386
Pensinio amžiaus gyventojai	9 842	9 834	9 795	9 902	9 928	9 769

3 lentelė. *Vilkaviškio r. sav. gyventojų pasiskirstymas pagal išskirtas amžiaus grupes, 2008 - 2013 m.*

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Remiantis tarptautiniu mastu priimtais vertinimais, Lietuva priskiriama prie demografiškai senėjančių šalių. Praėjusiais metais šalyje gyveno 214 867 pensinio amžiaus vyrų ir 452 235 pensinio amžiaus moterų. Vilkaviškio r. sav. pensinio amžiaus žmonių buvo 9 769 (23,8 proc.), o Marijampolės apskr. – 35 340 (22,6 proc.). Vaikai (0 – 14 metų amžiaus) šalyje sudarė 15,8 proc., Vilkaviškio r. sav.

– 16,81 proc., o Marijampolės apskr. – 16,7 proc. 3 lentelėje pateiktas gyventojų skaičius pagal amžiaus grupes Vilkaviškio r. sav. 2013 m. pradžioje. Taigi, šiuo metu tėvų kartą keičia ženkliai mažesnė vaikų karta. Nors nuo 2003 m. gimstamumo rodikliai šalyje stabilizavosi ir po truputį didėja, tačiau tai neužtikrina teigiamo natūralaus gyventojų prieaugio.

Remiantis Statistikos departamento duomenimis, daugiausia gimusiųjų Vilkaviškio r. sav. užregistruota 2009 m. – 478 (žr. 4 lentelė). Mažiausiai užregistruota 2010 m. – 395 naujagimiai. Užregistruoti 404 gimusieji asmenys 2013 m., tai 2 proc. mažiau nei 2012 m.

Vilkaviškio r. sav.	Metai	Gimusieji asmenys
	2008	439
	2009	478
	2010	395
	2011	419
	2012	412
	2013	404

4 lentelė. *Gimusieji asmenys Vilkaviškio r. sav. 2008 - 2013 m.*

Šaltinis: Statistikos Departamentas prie LR Vyriausybės²

Vilkaviškio r. sav. 2008 - 2013 m. laikotarpiu didžiausias mirtingumas registruotas 2013 m. – 691 mirusysis, iš kurių 350 vyrų ir 341 moteris. Reikia pažymėti, kad analizuojamu laikotarpiu, Vilkiaviškio r. sav. vyrų miršta daugiau nei moterų. 2008 m. mirusiųjų vyrų užregistruota – 360, o moterų – 274, t.y. beveik 24 proc. vyrų mirtingumas didesnis už moterų. 2013 m. vyrų mirė 3 proc. daugiau nei moterų (žr. 5 lentelė).

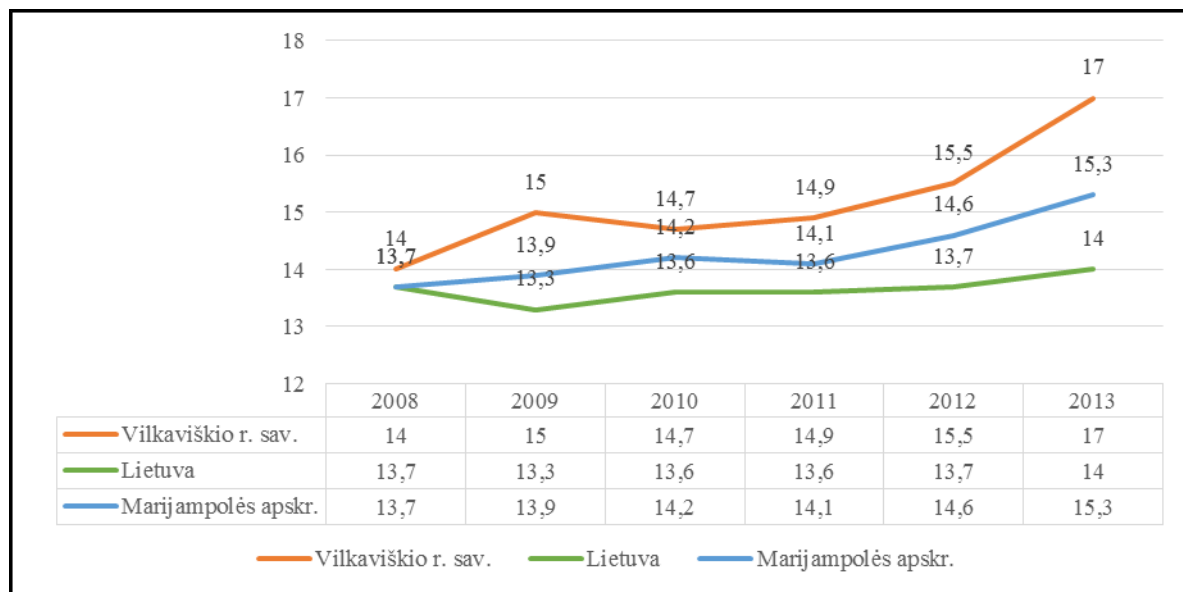
²Gimusieji asmenys 2009-2013 m. Vilkiaviškio rajone. Statistika departamentas. <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=ca6b6576-8547-49a7-91ba-2d2faaa9585e>

Amžius	2008			2009			2010			2011			2012			2013		
	Vyrai	Moterys	Iš viso	Vyrai	Moterys	Iš viso	Vyrai	Moterys	Iš viso	Vyrai	Moterys	Iš viso	Vyrai	Moterys	Iš viso	Vyrai	Moterys	Iš viso
0 - 14	2	4	6	1	4	5	2	2	4	3	5	8	3	1	4	0	1	1
15 - 29	14	3	17	11	5	16	11	3	14	8	0	8	8	2	10	10	1	11
30 - 44	29	4	33	23	8	31	21	8	29	21	13	34	25	5	30	18	3	21
45 - 59	85	24	109	66	21	87	58	25	83	70	22	92	58	26	84	60	34	94
60 - 74	110	54	164	117	72	189	124	61	185	105	58	163	108	53	161	131	63	194
75 ir...	120	185	305	121	220	341	115	208	323	124	202	326	134	220	354	131	239	370
Iš viso	360	274	634	339	330	669	331	307	638	331	300	631	336	307	643	350	341	691

5 lentelė. Mirtingumas pagal lytį ir amžių *Vilkaviškio r. sav.* 2008 – 2013 m.

Šaltinis: Statistikos Departamentas prie LR Vyriausybės

Daugiausia 2013 m. mirė vyrų, t.y. 131, kurių amžiaus grupė nuo 60 - 74 metų, tai sudaro 37,4 proc. visų mirusiųjų vyrų. 2013 m. Moterų daugiausia mirė sulaukusios 75 metų ir vyresnės, tai sudaro 70,1 proc. visų mirusiųjų moterų 2013 m.

1 pav. Bendrasis mirtingumo rodiklis 1 000 gyv. *Vilkaviškio r. sav., Lietuvoje ir Marijampolės apskr.* 2008 - 2013 m.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Vertinant gyventojų mirtingumo rodiklį pastebima, kad *Vilkaviškio r. sav.* mirtingumo situacija yra daug didesnė nei bendra Lietuvos situacija (žr. 1 pav.). Reikia pažymėti, kad *Vilkaviškio r. sav.* didžiausias bendrasis mirtingumo rodiklis 2013 metais siekė net 17 / 1 000 gyv.

2011 m. Marijampolės apskrityje mirė 6 kūdikiai, iš kurių daugiau nei pusė, t.y. 4 kūdikių mirtys registruotos Vilkaviškio r. sav. 2012 m. užregistruotos 3 kūdikių mirtys, tačiau tai vėl sudarė daugiau nei pusę visų kūdikių mirusių Marijampolės apskr. (žr. 6 lentelė). 2013 m. užregistruota tik 1 kūdikio mirtis.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lietuvos Respublika	172	181	153	144	118	110
Marijampolės apskr.	10	10	8	6	5	5
Vilkaviškio r. sav.	2	0	2	4	3	1

6 lentelė. *Mirusieji kūdikiai Lietuvoje, Marijampolės apskr. ir Vilkaviškio r. sav. 2008 – 2013 m.*

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas LR Vyriausybės

Skyrybų daugėja dėl laisvėjančių religinių bei lyčių tarpusavio santykių, be to, tuokdamosi poros turi mažiau pareigų, bet daugiau teisių, mažesnę toleranciją. Skiriamasi greičiau, nes moterys tapo nepriklausomos, drąsiau nutraukia ryšius su agresija, prievartą naudojančiais vyrais.

Santuoka pažeidžiamiausia būna pirmaisiais metais, kai nuolat tenka taikytis prie partnerio, taip pat kai sutuoktiniai tampa tėvais, vaikų paauglystės laikotarpiu, vaikams palikus namus, kuriam nors sutuoktiniui susirgus, praradus darbą, kai tenka taikytis prie naujų gyvenimo sąlygų. Išoriniai skyrybų rizikos faktoriai – mažos pajamos, skurdas, ankstyva (iki 25 m. amžiaus) santuoka, gyvenimas nesusituokus kartu iki santuokos, antrosios vedybos, tėvų skyrybos, dažnos komandiruotės, išvykos, gyvenimas kitoje šalyje.

	Metai	Santuokos	Ištuokos
Santuokų ir ištuokų skaičius Vilkaviškio r. sav.	2008	333	131
	2009	252	123
	2010	228	146
	2011	219	149
	2012	246	148
	2013	251	130

7 lentelė. *Santuokų ir ištuokų skaičius Vilkaviškio r. sav. 2008 - 2013 m.*

Šaltinis: Statistikos Departamentas prie LR Vyriausybės³

³Santuokos Vilkaviškio rajone 2009-2013 m. Statistikos departamentas. <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1490&status=A>

Pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis, 2008 metais Vilkaviškio r. sav. užregistruota 333 santuokos. 2009 – 2011 m. laikotarpiu santuokų gerokai sumažėjo. Tuokiamasi esant vyresnio amžiaus, vis daugiau porų gyvena neįregistruotos santuokos, pastebimas ir ištuokų skaičiaus didėjimas. Naujausiais Lietuvos statistikos departamento pateiktais duomenimis, lyginamuoju laikotarpiu Vilkaviškio r. sav. daugiausia išregistruota santuokų 2011 m. – 149 (žr. 7 lentelė). Nuo 2009 m. iki 2011 m. ištuokų skaičius Vilkaviškio r. sav. didėjo. 2013 metais ištuokų skaičius siekė 130, t.y. 12,2 proc. mažiau nei 2012 metais.

1.2. Socialinė – ekonominė būklė

Socialinė padėtis – tai asmens įgytas išsilavinimas ir kvalifikacija, mokymasis bei studijos mokslo ir studijų sistemai priklausančiose įstaigose, turima nuosavybė, gaunamos pajamos, teisės aktuose nustatytos valstybės paramos poreikis ir (arba) kiti su asmens finansine ekonomine padėtimi susiję veiksniai.

Remiantis Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, pastebima bedarbių mažėjimo tendencija Lietuvoje, Marijampolės apskr. ir Vilkaviškio r. sav. Per pastaruosius 6 metus situacija Vilkaviškio r. sav. kito. 2008 m. bedarbių skaičius buvo mažiausias Vilkaviškio r. sav. Didžiausias vidutinis metinis bedarbių skaičius Vilkaviškio r. sav. fiksuotas 2010 m. – 3 946,5. Nuo 2011 m. vidutinis metinis bedarbių skaičius mažėjo. 2013 m. Vilkaviškio r. sav. fiksuotas 3 264,2 vidutinis metinis bedarbių skaičius, t.y. lyginant su 2011 m. bedarbių skaičius sumažėjo apie 7,7 proc.

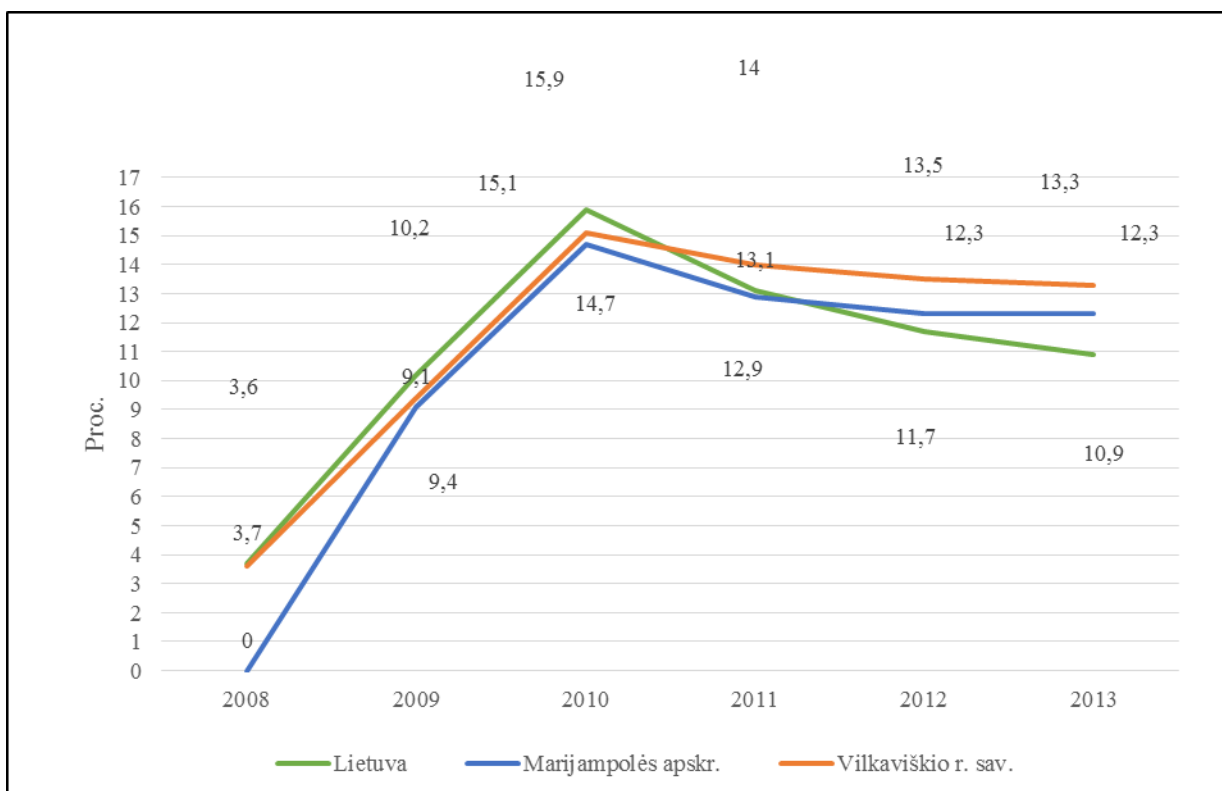
Teritorija	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lietuva	73 379,7	203 117,9	312 116,3	247 201,8	216 873,2	201 322,3
Marijampolės apskr.	3 093,8	9 316,1	14 882,1	12 633,0	11 885,6	11 748,8
Vilkaviškio r. sav.	967,7	2 494,4	3 946,5	3 537,4	3 340,2	3 264,2

8 lentelė. Vidutinis metinis bedarbių skaičius 2008 - 2013 m. Lietuvoje, Marijampolės apskr. ir Vilkaviškio r. sav.

Šaltinis: Lietuvos darbo biržos duomenys

Didžiausias registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis Vilkaviškio r. sav. buvo 2010 m. – 15,1 proc. Lietuvoje šis rodiklis buvo 15,9 proc. Tai didžiausias rodiklis per visą analizuojamą laikotarpį nuo 2008 m. iki 2013 m. Nuo 2011 m. vidutinis registruotų bedarbių ir

darbingo amžiaus gyventojų santykis mažėja. 2013 m. Vilkaviškio r. sav. registruota 13,3 proc. bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis, t.y. šis santykis apie 0,5 proc. sumažėjo (žr. 2 pav.).

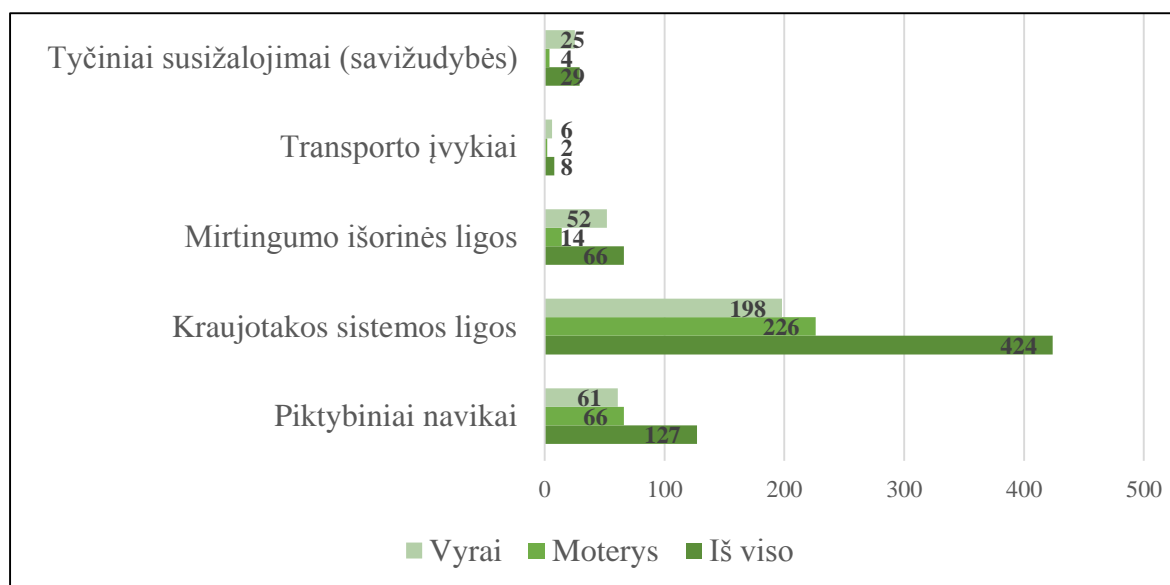
2 pav. **Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis Lietuvoje, Marijampolės apskr. ir Vilkaviškio r. sav. 2008 - 2013m.**

Šaltinis: Lietuvos darbo biržos duomenys

Reikia pažymėti, kad per šį laikotarpį Lietuvoje šis rodiklis sumažėjo nuo 15,9 iki 10,9 proc. Taigi, Vilkaviškio r. sav. išlieka aktuali bedarbystės problema.

2. GYVENTOJŲ SVEIKATOS BŪKLĖS RODIKLIAI

Nagrinėjant mirties priežasčių struktūrą Vilkaviškio r. sav. 2013 m. daugiausia mirčių t.y. 424 atvejai buvo užregistruoti dėl kraujotakos sistemos ligų. 3 pav. pavaizduoti mirties priežasčių struktūros rodikliai Vilkaviškio r. sav. 2013 m. Nuo piktybinių navikų mirė 127 gyv., o dėl išorinių priežasčių – 66 gyv. Transporto įvykiuose žuvo 8 rajono gyventojai. Tyčiniai susižalojimai (savižudybės) ir pasikėsinimai nusinešė 29 gyvybes (žr. 3 pav.).

3 pav. *Mirties priežasčių struktūra Vilkaviškio r. sav. 2013 m.*

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Vilkaviškio r. sav. 2013 m. nuo išorinių mirties priežasčių mirė 66 gyventojai, tai beveik 22 proc. daugiau nei 2011 m. Daugiausia mirties priežasčių lėmė nelaimingi atsitikimai – 31 ir tyčiniai susižalojimai – 29. Reikia pažymėti, kad tyčiniai susižalojimai (savižudybės) 2013 m. lyginant su 2012 m. išaugo net 60 proc. (žr. 9 lentelė).

Mirtingumo išorinės priežastys	2011	2012	2013
Nelaimingi atsitikimai	32	36	31
Transporto įvykiai	9	9	8
Nukritimai	3	6	2
Paskendimai	4	4	2
Šalčio poveikis	2	3	1
Atsitiktinis apsinuodijimas kenksmingomis medžiagomis ir jų poveikis	5	6	7
Atsitiktinis apsinuodijimas alkoholiu	3	4	4
Tyčiniai susižalojimai (savižudybės)	19	17	29
Pasikėsینimai (nužudymai)	1	4	3
Įvykis, kai ketinimas nepatikslingas	2	2	1
Iš viso	54	59	66

9 lentelė. *Mirtingumo išorinės priežastys Vilkaviškio r. sav. 2011 - 2013 m.*

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Gyventojų sergamumas – vienas svarbiausių sveikatos statistikos rodiklių. Tai naujai nustatytų ligos atvejų tarp tam tikros teritorijos gyventojų skaičius per tam tikrą laikotarpį. Skirtingai nuo mirtingumo, kuris yra vienkartinis reiškinys, sergamumas pasikartoja ir dažniausiai trunka ilgai.

Mirtingumas neatspindi paplitimo tų ligų, kurios retai baigiasi mirtimi, bet dažnai riboja žmonių darbingumą, sukeldamos didelius socialinius ekonominius nuostolius.

Taigi duomenys apie sergamumą tam tikromis ligomis yra labai svarbūs vertinant gyventojų sveikatą, nustatant prioritėtines sveikatos problemas. Nuolat sekami ir analizuojami sergamumo duomenys leidžia prognozuoti jo pokyčius, skatina visuomenės sveikatos mokslo plėtotę.

Vilkaviškio r. sav. gyventojai 2013 m. daugiausia sirgo kvėpavimo sistemos ligomis – 425,6 atv. / 1 000 gyv.; kraujotakos sistemos ligomis – 360,7 atv. / 1 000 gyv.; traumos ir kiti išorinių priežasčių padariniai sudarė 165,3 atv. / 1 000 gyv.; jungiamojo audinio ir skeleto raumenų ligos – 150,9 atv. / 1000 gyv.; akių ligos – 148,3 atv. / 1 000 gyv. Kvėpavimo sistemos ligomis daugiausia sirgo vaikai (nuo 0 - 17 m.), užregistruota 555,5 atv. / 1 000 gyv. Taip pat daugiausia infekcinių ir parazitinių ligų atvejų registruota 0 - 17 m. gyventojų amžiaus grupėje (64 atv. / 1 000 gyv.); virškinimo sistemos ligos – 101,8 atv. / 1 000 gyv.

Kraujotakos sistemos ligomis dažniausiai serga gyventojai sulaukę 65 m. ir daugiau, t.y. 634,2 atv. / 1 000 gyv. (žr. 10 lentelė).

Ligų grupių pavadinimai	0 – 17 m.	18 - 64 m.	65+ m.	Iš viso
Infekcinės ir parazitinės ligos	64	26,5	44,6	36,5
Kraujo ir kraujodaros organų ligos	13	10,1	35,8	9
Endokrininės sistemos ligos	64,1	90,3	205,7	107,2
Psichikos ir elgesio sutrikimai	49	57,4	113,8	82,4
Nervų sistemos ligos	24,8	109,1	132,2	105,7
Akių ligos	107,5	64,7	206	148,3
Ausų ligos	60,5	29,8	58,9	49,7
Kraujotakos sistemos ligos	6,6	170,2	634,2	360,7
Kvėpavimo sistemos ligos	555,5	191	211,9	425,6
Virškinimo sistemos ligos (be dantų ligų)	101,8	52,3	100,3	70,9
Odos ir poodžio ligos	123,5	75,8	120,7	114,6
Jungiamojo audinio ir skeleto raumenų ligos	54,9	122,8	196,4	150,9
Urogenitalinės sistemos ligos	31,9	93,4	152,5	110,5
Traumos ir kiti išorinių prižasčių padariniai	159,3	130,2	94,6	165,3

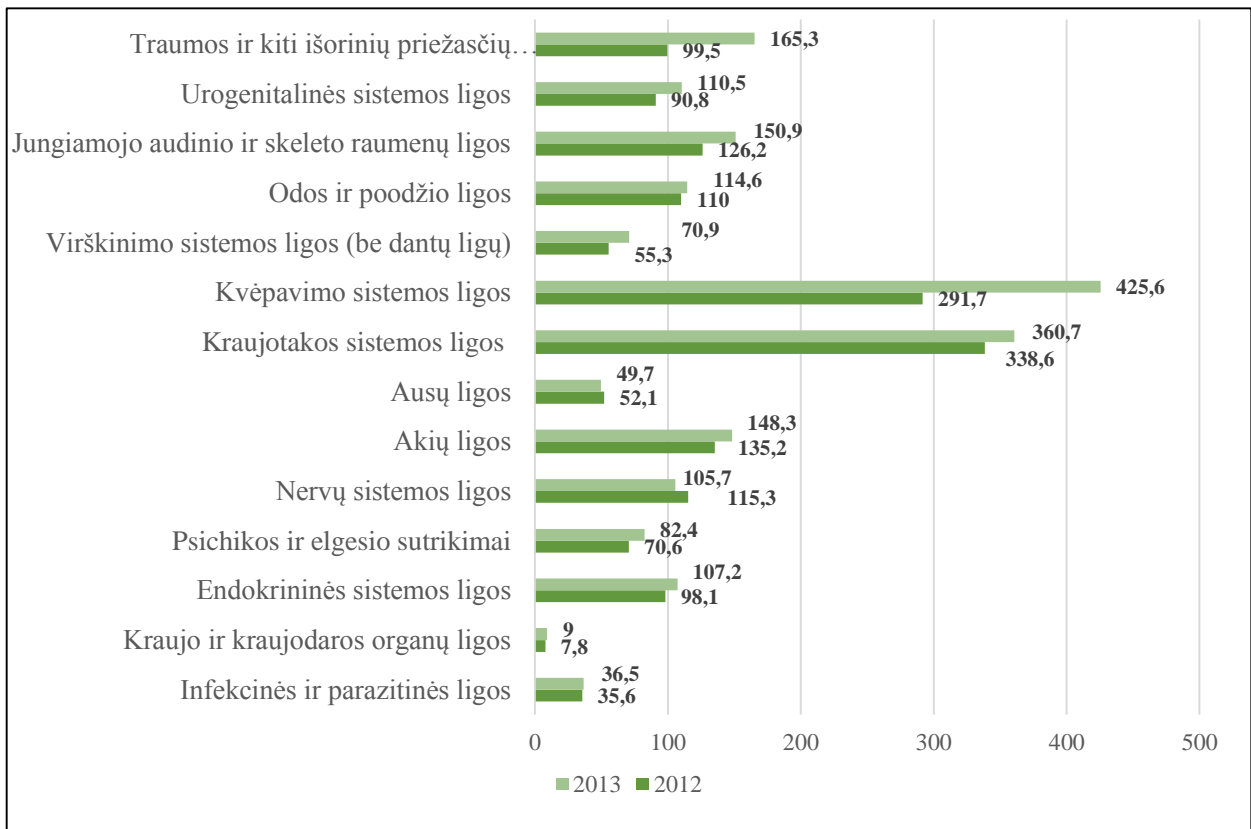
10 lentelė. *Vilkaviškio r. sav. gyventojų sergamumas 1000 gyventojų 2013 m.*

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Neužkrečiamos ligos (širdies ir kraujagyslių, psichikos sutrikimai, onkologiniai susirgimai ir t.t.) yra dažniausia mirtingumo ir sergamumo priežastis. Žmonės suserga neužkrečiamomis ligomis dėl genetinių, biologinių, elgesio ir aplinkos veiksnių. Žmogaus elgesio ir aplinkos veiksnių neigiamo poveikio sveikatai sumažinimas ir kontrolė išlieka svarbiausia veikla, padedančia mažinti sergamumą neužkrečiamomis ligomis ir veikiančia jų vystymąsi.

Tokie rizikos veiksniai kaip rūkymas, alkoholio vartojimas, nutukimas, netinkama mityba, mažas fizinis aktyvumas ir stresinės situacijos, epidemiologiškai sietini su tam tikromis ligomis.

Sergamumo struktūroje vyrauja sergamumas kvėpavimo sistemos, kraujo apytakos sistemos, jungiamojo audinio ir skeleto-raumenų sistemos, nervų sistemos ligomis (žr. 4 pav.). 2013 m. lyginant su 2012 m. stebimas beveik visų ligų grupių sergamumo didėjimas.

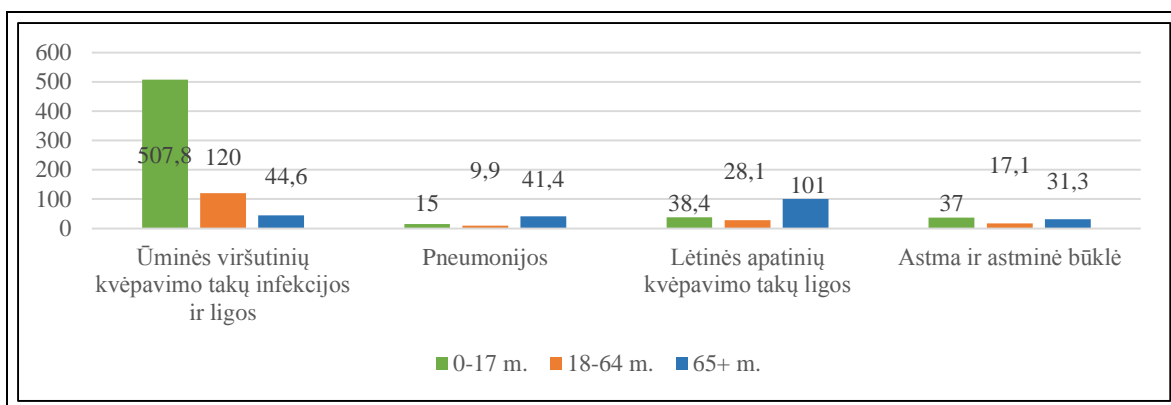

4 pav. *Vilkaviškio r. sav. gyventojų sergamumo 2012 - 2013 m. palyginimas*

Šaltinis: Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras

Kvėpavimo sistemos ligos. Daugiausia Vilkaviškio r. sav. užregistruota sergančiųjų ūminės viršutinių kvėpavimo takų infekcijomis ir gripu 425,6 atv. / 1 000 gyv. Ūminės viršutinių kvėpavimo takų ligomis ir gripu daugiausia sirgo vaikai (0-17 m.)– 507,8 atv. / 1 000 gyv. Pneumonijos dažniausios tarp asmenų sulaukusių 65 ir daugiau metų – 41,4 atv. / 1 000 gyv.

Pagal gyventojų amžiaus grupes astma daugiausiai serga vaikai (0 - 17 m.) 37 atv./1000 gyv. Reikia pastebėti, kad šis vaikų sergamumo rodiklis kasmet auga: 2011 – 31,5 atv. / 1 000 gyv.; 2012 – 32,3 atv. / 1 000 gyv. Taigi, nuo 2011 iki 2013 m. vaikų sergamumas astma ar astminė būklė išaugo beveik 15 proc. (žr. 5 pav.).

5 pav. *Kvėpavimo sistemos ligos tenkančios 1 000 gyv. Vilkaviškio r. sav. 2013 m.*

Šaltinis: Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras

2013 m. Vilkaviškio r. sav. **sergamumas kraujotakos sistemos ligomis** didėja nuo 2393,52 atv. / 100 000 gyv. iki 6163,84 atv. / 100 000 gyv. Reikia pažymėti, kad nuo 2011 m. sergamumas kraujotakos sistemos ligomis Vilkaviškio r. sav. yra didesnis už bendrą Lietuvos sergamumą kraujotakos sistemos ligomis (žr. 11 lentelė.).

Metai	Vilkaviškio r. sav.	Lietuva	Marijampolės apskr.
2001	2393,52	2791,45	2695,34
2002	2538,84	2886,99	2854,38
2003	2762,28	3069,88	3083,01
2004	2872,53	3288,2	3376,26
2005	2956,52	3401,51	3381,69
2006	3061,56	3343,37	3227,83
2007	2795,25	3366,52	3299,62
2008	3312,42	3545,71	3568,95
2009	3495,57	3506,45	3712,08
2010	3544,53	3596,93	3590,12
2011	3647,85	3694,54	3793,73
2012	3971,62	3851,63	3845,08
2013	6163,84	5257,99	5322,36

11 lentelė. *Sergamumas kraujotakos ligomis 100 000 gyv. Vilkaviškio r. sav., Marijampolės apskr. ir Lietuvoje 2001 - 2013 m.*

Šaltinis: Higienos instituto: Sveikatos informacijos centras

Onkologinės ligos – viena aktualiausių visuomenės sveikatos problemų mūsų šalyje ir visame pasaulyje. Tai ligų grupė, kurių būdingas požymis – nekontroliuojamas genetiškai pakitusių ląstelių dauginimasis ir šių ląstelių sugebėjimas naikinti aplinkinius audinius bei išplisti į kitas kūno vietas (metastazės). Nacionalinės sveikatos tarybos (toliau – NST) teigimu, sergamumo vėžiu ir mirtingumo nuo šios ligos rodikliai ir jų kitimo tendencijos Lietuvoje nėra patenkinami – sergamumas piktybiniais navikais didėja.

Metai	Vilkaviškio r. sav.	Lietuva	Marijampolės apskr.
2001	1839,8	1596,14	1748,71
2002	1950,75	1688,04	1838,47
2003	1558,91	1727,72	1625,57
2004	1655,01	1856,48	1716,32
2005	1763,88	2006,54	1832,74
2006	1818,81	2152,35	1920,37
2007	1925,78	2326,27	2059,23
2008	2031,23	2508	2220,94
2009	2125,63	2681,18	2371,62
2010	2100,21	2790,39	2357,51
2011	2204	2965,17	2446,74
2012	2564,85	3234,12	2753,51

12 lentelė. *Ligotumas piktybiniais navikais 100000 gyventojų Vilkaviškio r. sav., Marijampolės apskr. ir Lietuvoje 2001 - 2012 m.*

Šaltinis: Higienos instituto: Sveikatos informacijos centras

Ligotumas piktybiniais navikais Vilkaviškio r. sav. nuo 2001 m. iki 2012 m. išaugo apie 28,3 proc. (žr. 12 lentelė.). Analizuojant vėžinius gyventojų susirgimus pagal lokalizacijas, daugiausia susirgimų krūtis piktybiniais navikais (2012 m. – 7,6 atv. / 1 000 gyv.), vyrams – priešinės liaukos (2012 m. - 7,4 atv. / 1 000 gyv.). Sparčiai didėja ligotumas odos piktybiniais navikais nuo 2,80 atv. / 1 000 gyv. iki – 3,58 atv. / 1 000 gyv. 2012 m.

Psichikos sveikata – tai viena iš svarbiausių visuomenės sveikatos problemų, kurią lemia daugelis veiksnių: genetika, individo asmeninės savybės, socialinė, ekonominė padėtis, išsilavinimas, nedarbas, sukrečiantys gyvenimo įvykiai, alkoholio ir narkotikų vartojimas, santykiai šeimoje, mokykloje, darbe, tėvystės įgūdžių stoka ir kt. Šios gyventojų sveikatos problemos turi būti civilizuotai sprendžiamos ne vien tik gydymo įstaigose, o ir atviroje visuomenėje, dalyvaujant kiekvienam piliečiui.

Vilkaviškio r. sav. gyventojų sergamumas psichikos ir elgesio sutrikimais nuo 2004 m. yra mažesnis už bendrą Lietuvos gyventojų sergamumą. 2013 m. Vilkaviškio r. sav. užregistruota 6680,36 atv. / 100 000 gyv., o Lietuvoje - 7094,73 atv. / 100 000 gyv. (žr. 13 lentelė).

Metai	Vilkaviškio r. sav.	Lietuva	Marijampolės apskr.
2001	4515,56	4722,98	4954,05
2002	4103,52	4765,87	4916,8
2003	6352,84	4775,95	5587,69
2004	3654,27	5051,35	5259,5
2005	4333,16	5142,53	5622,4
2006	4904,07	5373,51	5748,21
2007	5121,72	5558,76	5830,38
2008	5405,64	5859,3	6331,88
2009	5717,37	5892,35	6440,51
2010	6022,71	6156,95	6743,63
2011	5802,96	6614,18	7066,74
2012	5846,44	6950,76	7407,64
2013	6680,36	7094,73	8050,52

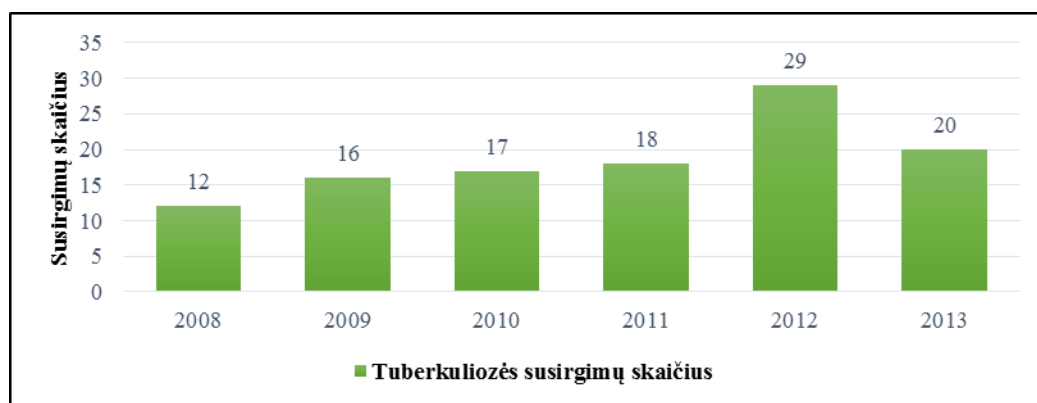
13 lentelė. Ligos psichikos ir elgesio sutrikimais 100 000 gyventojų Vilkaviškio r. sav., Marijampolės apskr. ir Lietuvoje 2001 - 2013 m.

Šaltinis: Higienos instituto: Sveikatos informacijos centras

Viena iš grėsmingų užkrečiamų ligų yra tuberkuliozė. Jos plitimo priežastys dažnai priklauso nuo nepalankių socialinių aplinkybių: blogų gyvenimo ir sanitarinių – higieninių sąlygų, nevisavertės mitybos, alkoholizmo, narkomanijos, kito pobūdžio rizikingo elgesio. Tuberkuliozė sukelia mikrobakterijos, kurias žmogus žmogui perduoda oro lašeliniu keliu.

Tuberkuliozės gydymo strategijos įgyvendinimas asmens sveikatos priežiūros įstaigose padėjo stabilizuoti sergamumą tuberkulioze. Pagerėjus tuberkuliozės bakteriologinei diagnostikai, daugiau išaiškinama ligonių, sergančių atvira plaučių tuberkulioze su dideliais pakitimais ir daugybinėmis irimo ertmėmis juose.

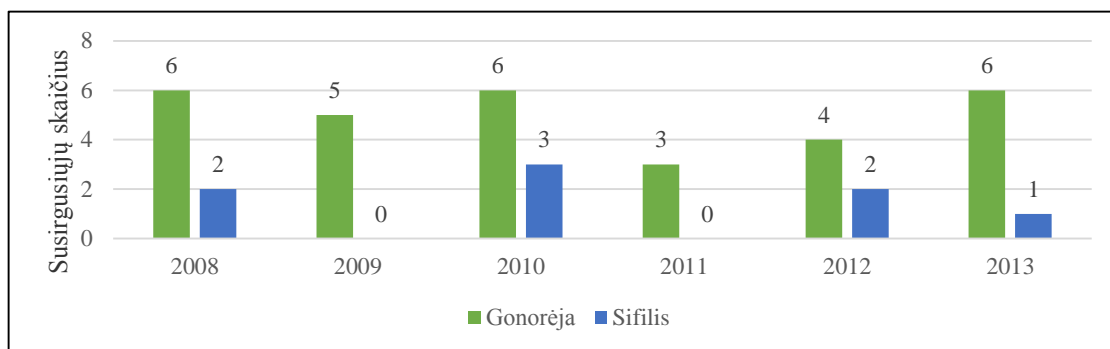
Per paskutiniuosius ketverius metus Marijampolės apskr. ir Lietuvos sergamumas tuberkulioze mažėjo, tačiau Vilkaviškio r. sav. nuo 2008 m. (12 atv.) iki 2012 m. (29 atv.) sergamumas tuberkulioze padidėjo 2,4 karto. 2013 m. susirgimų tuberkulioze Vilkaviškio r. sav. užregistruota – 20 atv., tai 31 proc. mažiau nei 2012 m. ir 10 proc. daugiau nei 2011 m. (žr. 6 pav.).

6 pav. Užregistruotų tuberkuliozės susirgimų skaičius Vilkaviškio r. sav. 2008 - 2013 m.

Šaltinis: Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras

Sifilis. 2013 m. sergančiųjų sifiliu Vilkaviškio r. sav. užregistruotas 1 atvejis. 2008 m. ir 2012 m. užregistruota po 2 sifilio susirgimo atvejus. 2012 m. užsikrėtusieji sifiliu – vyras ir moteris – 35 - 44 m. amžiaus kaimo gyventojai. 2009 m. ir 2011 m. Vilkaviškio r. sav. sergančiųjų sifiliu nebuvo užregistruota. 2010 m. registruoti 3 sifilio susirgimo atvejai. (žr. 7 pav.).

7 pav. Sergamumas gonorėja ir sifiliu Vilkaviškio r. sav. 2008 - 2013 m.

Šaltinis: Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras

Gonorėja. Sergančių gonorėja 2011 m. užregistruoti 3 atvejai: 2 miesto gyventojai, 1 kaimo gyventojas. Vilkaviškio r. sav. 2012 m. užregistruota 4 gonokokinės infekcijos atvejai, 2013 m. gonorėjos atvejų užregistruota - 6, t.y. 33,3 proc. daugiau nei 2012 m. (žr. 7 pav.).

Naujų **ŽIV nešiotojų** 2011 m. užregistruota 3 atvejai. Naujų ŽIV nešiotojų atvejų Vilkaviškio r. sav. nebuvo užregistruota nei 2012 m., nei 2013 m. Reikia pažymėti, kad Marijampolės apskr. ŽIV nešiotojų skaičius auga. 2013 m. užregistruotas tik vienas naujas ŽIV nešiotojo atvejis (žr. 14 lentelė).

Vietovės pavadinimas	Naujų atvejų skaičius						Atvejų skaičius metų gale					
	Absoliutus skaičius			100000 gyventojų			Absoliutus skaičius			100000 gyventojų		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Iš viso Lietuvoje	166	160	177	5.48	5.36	5.98	1900	2060	2237	63.26	69.32	76.00
Marijampolės apskr.	7	2	1	4.35	1.27	0.64	31	33	34	19.46	21.09	22.07
Marijampolės r. sav.	3	2	1	4.92	3.33	1.69	21	23	24	34.73	38.67	40.89
Šakių r. sav.	-	-	-	-	-	-	1	1	1	3.12	3.18	3.24
Vilkaviškio r. sav.	3	-	-	7.10	-	-	3	3	3	7.17	7.31	7.45

14 lentelė. ŽIV nešiotojai 2011 - 2013 m. laikotarpiu

Šaltinis: Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras

Vaikų sergamumas. Vaikų sveikatos būklę charakterizuoja vaikų vystimosi sutrikimai ir vaikų sergamumo rodikliai. Per 2008 – 2013 m. bendras mokinių skaičius savivaldybėje sumažėjo nuo 7 267 iki 5 990, t.y. apie 21 proc.

Didžiausią mokinių sveikatos sutrikimų dalį sudaro regos sutrikimai. Nuo 2008 m. Vilkaviškio r. sav. daugėja vaikų, turinčių regos sutrikimų.

Vaikų, apsilankusių antbulatorinės sveikatos priežiūros įstaigose, skaičius	Regėjimo sutrikimai		Klausos defektai		Skoliozė		Deformuojančios dorsopatijos		Nenormali laikysena		Kalbos sutrikimai	
	H49-H54		H90-H91		M41, Q67.5		M40, M42, M43		R29.3		F98.5, F98.6, R47	
	abs. sk.	proc.	abs. sk.	proc.	abs. sk.	proc.	abs. sk.	proc.	abs. sk.	proc.	abs. sk.	proc.
0-6 m.												
2439	134	5.5	10	0.4	4	0.2	3	0.1	4	0.2	10	0.4
7-14 m.												
3466	374	10.8	19	0.5	18	0.5	34	1.0	106	3.1	3	0.1
15-17 m.												
1691	184	10.9	3	0.2	25	1.5	11	0.7	55	3.3	1	0.1

15 lentelė. Vaikų, sergančių kai kuriomis ligomis ir sutrikimais, skaičius Vilkaviškio r. sav. 2013 m.

Šaltinis: Higienos instituto: Sveikatos informacijos centras

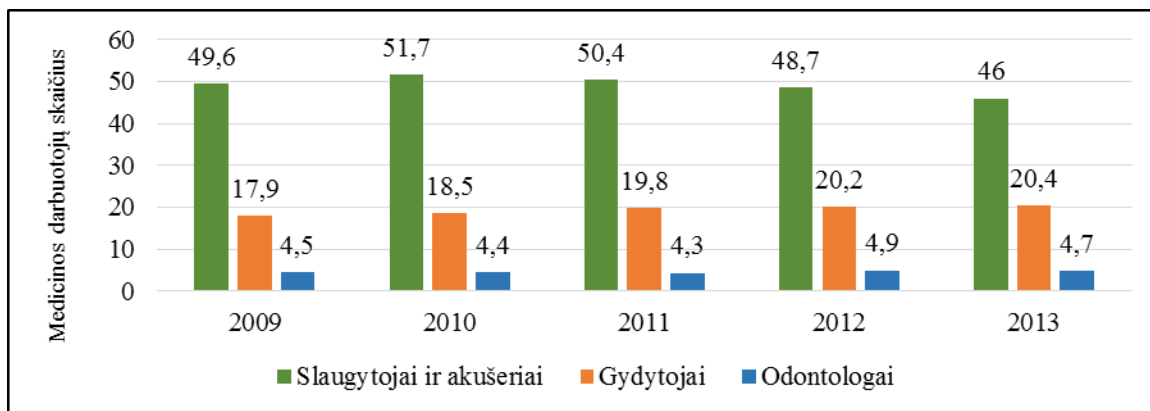
Ypač aktuali mokinių sveikatos problema yra laikysenos sutrikimai. Vilkaviškio r. sav. nuo 2008 m. iki 2013 m. šis rodiklis išaugo apie 23 proc. Mokinių skoliozės paplitimas nuo 2008 m. iki 2013 m. padidėjo 9,1 proc.

Stebint mokinių sveikatos pokyčius, daugelį metų fiksuojami nervų sistemos bei virškinamojo trakto ligų atvejai. Nervų sistemos ligų dažnumas nuo 2009 m. didėja. Nuo 2009 m. iki 2013 m. tarp Vilkaviškio r. sav. mokinių jis padidėjo beveik du kartus. Tuo tarpu virškinamo trakto ligų paplitimas tarp mokinių per 2008 – 2013 m. sumažėjo 4 kartus (žr. 15 lentelė).

3. SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGŲ VEIKLA

Vilkaviškio r. sav. veikė 7 asmens sveikatos priežiūros įstaigos, sudariusios sutartis su teritorine ligonių kasa.

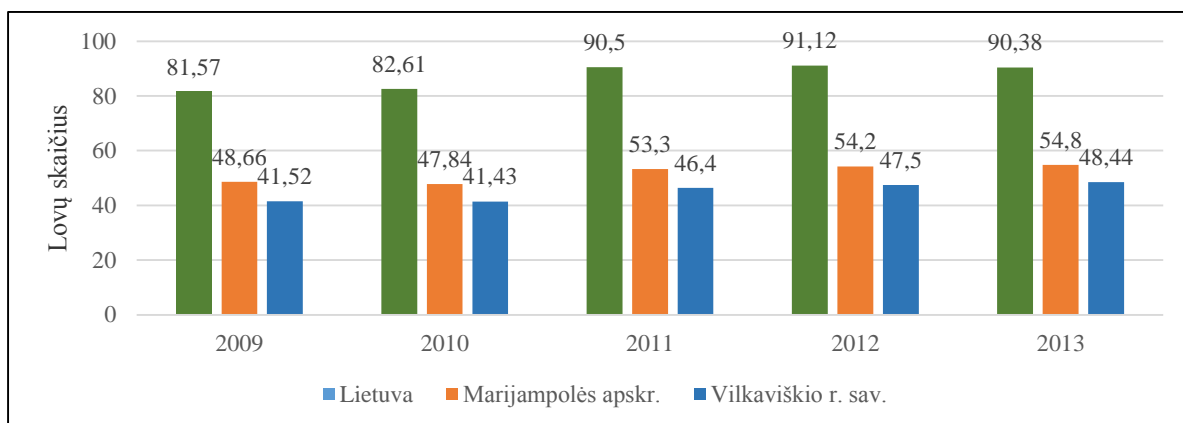
2013 m. Vilkaviškio r. sav. sveikatos priežiūros įstaigose dirbančių slaugytojų ir akušerių skaičius sudarė 46 / 10 000 gyv. Gydytojų skaičius sudarė 20,4 / 10 000 gyv., t. y. 2,25 karto mažiau nei slaugytojų. Mažiausias skaičius Vilkaviškio r. sav. buvo odontologų 4,72 / 10 000 gyv. Visų specialistų skaičius nuo 2009 m. iki 2013 m. kito nežymiai (žr. 8 pav.).

8 pav. Gyventojų aprūpinimas medicinos personalu Vilkaviškio r. sav. 2009 - 2013 m.

Šaltinis: Higienos instituto: Sveikatos informacijos centras

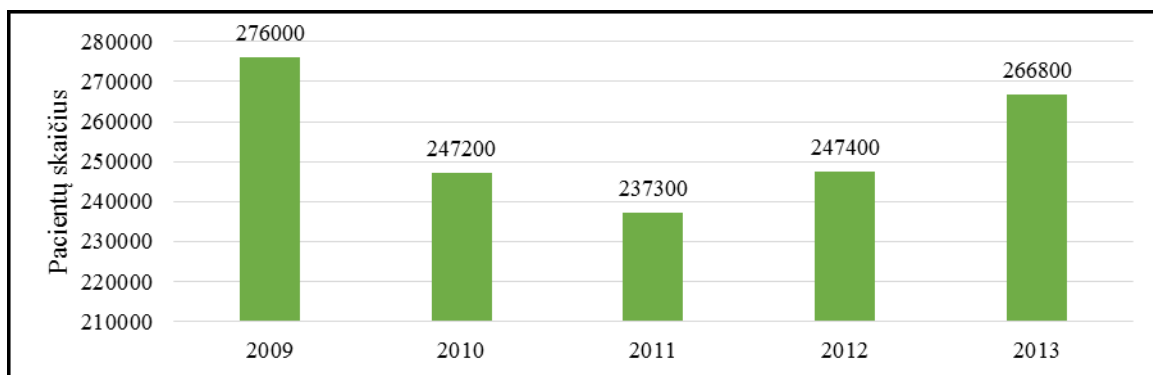
Lovų ligoninėje skaičius Vilkaviškio r. sav. nuo 2009 m. iki 2013 m. išaugo apie 14 proc. 2013 m. 10 000 gyventojų Vilkaviškio r. sav. tenka 48,44 ligoninės lovos. Lietuvoje ligoninės lovų skaičius išaugo nuo 81,57 iki 90,38 t.y. apie 9,75 proc. Taip pat ligoninės lovų skaičius apie 11 proc. išaugo ir Marijampolės apskrityje (žr. 9 pav.).

9 pav. Lovų ligoninėse skaičius (su slaugos ir palaikomojo gydymo lovomis), tenkantis 10 000 gyventojų Lietuvoje, Marijampolės apskr. ir Vilkaviškio r. sav. 2009 - 2013 m.

Šaltinis: Higienos instituto: Sveikatos informacijos centras

Apsilankymų poliklinikose ir ambulatorijose skaičius. Daugiausia apsilankymų pirminės sveikatos priežiūros įstaigose (toliau – PSPĮ) užregistruota 2009 m. – 27 6000. Mažiausiai apsilankiusiųjų 2011 m. – 23 7300 PSPĮ. Nuo 2012 m. apsilankančiųjų PSPĮ skaičius didėjo ir siekė 24 7 400 per metus. 2013 m. apsilankymų skaičius išaugo iki 266 800 per metus, t.y. beveik 12 proc. lyginant su 2011 m. apsilankymų skaičiumi (žr. 10 pav.).

10 pav. *Apsilankymų poliklinikose ir ambulatorijose skaičius Vilkaviškio r. sav. 2009 - 2013 m.*

Šaltinis: Higienos instituto: Sveikatos informacijos centras

Greitoji medicinos pagalba (toliau – GMP) teikiama viso Vilkaviškio r. sav. žmonėms, t. y. 41 055 gyventojams. Nepertraukiamai budi keturios (toliau – GMP) brigados. Iškvietimus koordinuoja Kauno GMP dispečerinė. Naudodamiesi technine ir programine įranga, įdiegta GMP automobiliuose, dispečeriai nustato automobilio dislokacijos vietą, radijo ryšio priemone perduoda informaciją apie iškvietimą budinčiai brigadai. Vilkaviškio r. sav. gyventojų skaičius sparčiai mažėja. Tačiau GMP kvietimų skaičius didėja. 2013 m. buvo užregistruoti 9 435 GMP iškvietimai, 2012 m. - 8 621. GMP kvietimai. 45 proc. ligonių buvo nuvežti gydyti arba konsultuoti į stacionarines asmens sveikatos priežiūros įstaigas.

GPM brigados per 2013 m. į kitų savivaldybių gydymo įstaigas pervežė 214 pacientų, iš jų: į Kauno Marių ligoninę – 78; Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninės Kauno klinikas – 116; Romainių tuberkuliozinę ligoninę – 5; į kitas respublikos ligonines – 15.

GMP brigados mieste į kvietimus nuvyksta nuo GMP kvietimo užregistravimo iki pirmos medicinos pagalbos teikimo pradžios ne ilgiau kaip iki 15 min. – 76 proc. (nuo bendro įvykdytų GMP kvietimų skaičiaus) ir iki 25 min. kaimo vietovėse – 69 proc. (nuo bendro įvykdytų GMP kvietimų skaičiaus).

Pastebimą didėjantį GMP brigadų kvietimų skaičių dalinai lemia rajono gyventojų vyresnis amžius, padidėjęs gyventojų sergamumas. GMP brigados atvykimo pas ligonį laiką ilgina tolimi atstumai, bloga kaimo kelių būklė, nesklandumai kaimo vietovėse dėl gatvių pavadinimų ir

namų numeracijos, pastebimai blogėjanti GMP automobilių techninė būklė. Dažnai GMP darbuotojai atlieka ir socialinių darbuotojų vaidmenį, aptarnaudami asocialius, vienišus asmenis, kuriems daugeliu atvejų nėra būtina skubioji medicinos pagalba (žr. 16 lentelė).

GMP paslaugos	2012	2013	Pokytis
GMP aptarnaujamų gyventojų skaičius	45 864	41 892	-3 972
GMP brigados vyko į kvietimus, iš viso	8 621	9 435	+814
Iš jų – pas kaimo gyventojus	3 561	3 865	+304
Nuvežta į gydymo įstaigų priėmimo skyrius	3 515	4 247	+732

16 lentelė. Greitosios medicinos pagalbos paslaugos Vilkaviškio r. sav. 2012 - 2013 m.

Šaltinis: VšĮ Vilkaviškio pirminės sveikatos priežiūros centras

4. VYKDOMOS PREVENCINĖS PROGRAMOS VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖJE

2013 m. ir toliau prioritetinėmis laikomos bei šalies mastu aktyviai plėtojamoms prevencinėms programoms, kurios neabejotinai daro įtaką Lietuvos žmonių gyvenimo trukmės ilgėjimui ir ankstyvajam ligų diagnozavimui.

Šiuo metu Lietuvoje Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis finansuojamos ir vykdomos šešios prevencinės profilaktinės programos ir net keturios iš jų yra skirtos onkologinių susirgimų prevencijai bei profilaktikai:

- Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių finansavimo programa;
- Atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programa;
- Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa;
- Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa;
- Asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių programa;
- Vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programa.

Nors valstybinės ligonių kasos 2013 m. duomenys rodo, kad patikrintų pacientų skaičius po truputį didėja, tačiau Vilkaviškio r. sav. vėžio prevencija vyrai yra ne itin susirūpinę. Sergant šia liga ilgai nejaučiama jokių prostatos vėžio simptomų.

Kauno Teritorinės ligonių kasos (toliau - TLK) duomenimis 2013 m. prie Vilkaviškio r. sav. asmens sveikatos priežiūros įstaigų buvo prisirašę 5 236 - 75 m. amžiaus vyrai, 2010 m. – 5 578. 2013 m. Vilkaviškio r. sav. 1 641 vyrams buvo suteikta informacija apie priešinės liaukos vėžio ankstyvąją diagnostiką ir PSA nustatymo paslaugas ir tai 434 paslaugomis daugiau nei 2012 m. 2013 m. daugiausia prisirašiusių 50–75 m. amžiaus vyrų ir suteiktų paslaugų skaičius buvo VšĮ Vilkaviškio VšĮ Kybartų pirminės sveikatos priežiūros centruose (žr. 17 lentelė).

Metai	Paslaugą teikiančioje įstaigoje įregistruotų vyrų (50-75m.) skaičius	Planuojama patikrinti per ataskaitinį laikotarpį	Informavimo paslauga		
			Informuota pacientų vnt.	(nuo įstaigoje įregistruotų vyrų)proc.	(nuo planuojamų patikrinti per ataskaitinį laikotarpį) proc.
2009	5 465	1 058	1 058	19,4	19,36
2010	5 465	762	762	13,9	13,94
2011	5 578	2 721	1 382	24,8	50,8
2012	4 288	2 430	1 207	28,1	49,67
2013	5 236	2 518	1 641	31,34	65,17

17 lentelė. *Informavimo paslaugos apie ankstyvojo priešinės liaukos vėžio diagnostiką ir prostatos specifinio antigeno nustatymo vykdymas Vilkaviškio r. sav. 2009 - 2013 m.*

Šaltinis: Kauno TLK

Nepaisant tobulėjančių diagnostikos metodų ir gydymo būdų, Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, krūties vėžys išlieka viena dažniausių moterų ligų. Kiekvienais metais ši liga atima šimtus gyvybių. Laiku pastebėjus ligą, jai galima užkirsti kelią, nes daugiau nei 95 proc. moterų, sergančių pirmos stadijos krūties vėžiu, visiškai išgydomos. 2005 m. rugsėjo 23 d., SAM įsakymu Nr. V-729 „Dėl atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programos patvirtinimo“, buvo patvirtinta krūties vėžio prevencijos programa. Ši programa skirta moterų nuo 50 iki 69 m. amžiaus susirgimų prevencijai. Kauno TLK duomenimis, 2013 m. prie Vilkaviškio r. sav. asmens sveikatos priežiūros įstaigų buvo prisirašiusios 5305 moterys 50 – 69 m. amžiaus.

Šios programos priemonės yra taikomos vieną kartą per dvejus metus. Viena iš programos priemonių yra pokalbiai su moterimis apie krūties piktybinių navikų profilaktikos priemones bei patarimai, kaip stiprinti ir išsaugoti sveikatą bei moterų nukreipimas atlikti mamografinį tyrimą. 2010 m. tik 402 moterims buvo suteikta informacija ir duotas siuntimas atlikti mamografiją, 2013 m. šis skaičius išaugo iki 714, t.y. 13,46 proc. (nuo paslaugas teikiančiose įstaigose įregistruotų 50 – 69 m. amžiaus moterų skaičiaus) moterų. 2013 m. lyginant su 2012 m., padidėjo 1,58 proc. (žr. 18 lentelė).

Metai	Paslaugą teikiančioje įstaigoje įregistruotų moterų (50-69 m.) skaičius	Planuojama patikrinti per ataskaitinį laikotarpį	Informavimo paslauga		
			Informuota pacientų vnt.	(Nuo įstaigoje įregistruotų moterų) proc.	(Nuo planuojamų patikrinti per ataskaitinį laikotarpį) proc.
2009	5 621	-	410	7,29	-
2010	5 621	-	402	7,15	-
2011	5 665	2 834	672	11,9	23,7
2012	5 479	2 813	651	11,88	23,14
2013	5 305	2 702	714	13,46	26,43

18 lentelė. Atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programos vykdymas Vilkaviškio r. sav. 2009 - 2013 m.

Šaltinis: Kauno TLK

Valstybinės ligonių kasos duomenimis, daugelyje šalių skiriasi pagal gimdos kaklelio vėžio prevencinę programą tikrinamų moterų amžius ir kvietimo pasitikrinti intervalai. Dažniausiai tikrinamos moterys nuo 25 m. iki 60 – 65 m. amžiaus, o pasitikrinti dažniausiai kviečiama kas trejus metus. Nuo 2008 m. profilaktiškai tikrinamų dėl gimdos kaklelio vėžio moterų amžiaus intervalas pakoreguotas – imta tikrinti 25 – 60 m. amžiaus moteris.

Igyvendinant gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinę programą, 2013 m. lyginant su 2011 m., buvo 3,34 procento (nuo paslaugas teikiančiose įstaigose įregistruotų 25 – 60 m. amžiaus moterų skaičiaus) daugiau profilaktinių patikrinimų (žr. 19 lentelė).

Metai	Planuojama patikrinti pacienčių per ataskaitinį laikotarpį	Paslaugą teikiančioje įstaigoje įregistruotų moterų (25-60m.) skaičius	Informavimo paslauga		Citologinio tepinėlio paėmimo paslauga	
			Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
2011	2 785	10 480	1 631	15,56	858	30,8
2012	2 263	9 875	1 868	18,9	1 029	39,08
2013	2 243	8 314	1 669	20,07	1 103	49,18

19 lentelė. Informavimo paslaugos dėl gimdos kaklelio piktybinių navikų profilaktikos vykdymas Vilkaviškio r. sav.

Šaltinis: Kauno TLK

Širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupės priskirtiems žmonėms informavimo paslaugų skaičius 2011 m. sudarė 22,7 proc. (nuo paslaugas teikiančiose įstaigose įregistruotų 50 – 65 m. amžiaus moterų ir 40 – 55 m. amžiaus vyrų skaičiaus) ir šis rodiklis, lyginant su 2010 m., buvo 7,75 proc. didesnis (žr. 20 lentelė).

Metai	Paslaugą teikiančioje įstaigoje įregistruotų moterų (50-65 m.) ir (40-55 m.) vyrų skaičius	Planuojama patikrinti pacientų per ataskaitinį laikotarpį	Informavimo paslauga		(Nuo planuojamų patikrinti per ataskaitinį laikotarpį) proc.
			Vnt.	Proc.	
2009	10 186	-	222	2,18	-
2010	9 379	-	633	6,75	-
2011	9 602	9 549	1 478	15,39	15,5
2012	8 210	8 795	1 900	23,14	21,60
2013	8 129	7 876	2 181	26,83	27,69

20 lentelė. *Asmenų, priskirtų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programos vykdymas Vilkaviškio r. sav.*

Šaltinis: Kauno TLK

Dantų ėduonis – dažniausia dantų liga. Vaikui augant vis daugiau dantų pažeidžiami ėduonies. Nors dantų ėduonies profilaktika galima įvairiomis priemonėmis, tačiau įrodymais pagrįsti medicinos duomenys patvirtina silantavimo efektyvumą. Kita vertus, tai daug pigiau nei jau sugedusių dantų gydymas bei plombavimas.

Kauno TLK duomenimis, silantais 2005 m. buvo dengiami 6 – 8 m. vaikų krūminiai dantys, 2006 – 2007 m. – 5 – 13 m. vaikų, o nuo 2008 m. – 6–14 m. vaikų krūminiai dantys. Šios paslaugos vaikams teikiamos nemokamai. Nuolatinių pirmųjų krūminių dantų kramtomųjų paviršių dengimą silantinėmis medžiagomis organizuoja savivaldybės gydytojas, o vykdo asmens sveikatos priežiūros įstaigos, sudariusios sutartis su TLK dėl pirminės odontologinės pagalbos paslaugų teikimo ir apmokėjimo. Vaikų dantis silantinėmis medžiagomis dengia bendrosios praktikos odontologai ar burnos higienistai.

Metai	ASPI aptarnaujamų vaikų skaičius (nuo 6 iki 14 m.)	Planuojama patikrinti pacientų per ataskaitinį laikotarpį	Patikrintų pacientų skaičius		
			Vnt.	(Nuo planuojamų patikrinti per ataskaitinį laikotarpį) proc.	(Nuo paslaugą teikiančioje įstaigoje įregistruotų) proc.
2009	5 833	-	457	-	8
2010	5 833	-	439	-	8
2011	4 077	4077	720	17,7	17,7
2012	3 685	922	777	84,27	21,09
2013	3322	831	768	92,42	23,12

21 lentelė. *Vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programos vykdymas Vilkaviškio r. sav. 2009 - 2013 m.*

Šaltinis: Kauno TLK

2013 m. duomenimis, vaikų, kurių dantys buvo dengiami silantinėmis medžiagomis, skaičius sudarė 23,1 proc. (768 vaikai), (žr. 21 lentelė). Vaikų dantų dengimo silantinėmis medžiagomis prevencinės programos sėkmė priklauso nuo tėvų, bendrosios praktikos gydytojų, odontologų, burnos higienistų, savivaldybių darbuotojų rūpestingumo bei aktyvumo.

APIBENDRINIMAS IR REKOMENDACIJOS

- Vilkaviškio r. sav. gyventojų skaičius mažėja. Statistikos departamento duomenimis, 2013 m. pradžioje Vilkaviškio r. sav. gyventojų skaičius lyginant su 2012 m. gyventojų skaičius sumažėjo 778 gyventojais;
- 2013 m. sumažėjo ir naujagimių skaičius Vilkaviškio r. sav.(nuo 412 iki 404);
- 2013 m. Vilkaviškio r. sav. mažėja kūdikių mirtingumas, registruota tik 1 kūdikio mirtis;
- Gyventojų mirtingumo rodiklis Vilkaviškio r. sav. yra daug didesnis nei bendra Lietuvos situacija. 2013 m. Vilkaviškio r. sav. mirtingumo rodiklis 1 000 gyventojų siekė 17, o bendras šalies mirtingumo rodiklis buvo 14 / 1 000 gyventojų;
- 2013 m. Vilkaviškio r. sav. gyventojų mirtingumas pagal ligų priežastis, kaip ir visos šalies nepakito. Didžiausias gyventojų mirtingumas išlieka nuo kraujotakos sistemos (61,17 proc.), piktybinių navikų (18,38 proc.), išorinės mirties priežasčių (9,6 proc.);
- Ypač daug 2013 m. Vilkaviškio r. sav. užregistruota savižudybių, net 29. Lyginant 2013 m. su 2012 m. savižudybių skaičius išaugo net 60 proc.
- Taip pat išryškėja spręstini sveikatos rodikliai, tokie kaip sparčiai didėjanti bedarbystė ir su jomis susijusi neigiama įtaka gyventojų sveikatai, nuolat mažėjantis gyventojų skaičius ne tik Vilkaviškio r. sav., bet ir visoje šalyje. Augo vaikų ir suaugusių sergamumas, lyginant su apskrities ir Lietuvos rodikliais. Taip pat reikia nepamiršti gyvenamosios aplinkos kokybės įtakos žmogaus sveikatai bei įtakos sergamumo lygiui.

Vaikystė ir paauglystė - tai gyvenimo tarpsniai, kai formuojasi intelekto ir fiziniai gebėjimai, gyvenimo, taigi ir sveikatos, įgūdžiai. Siekiant įvertinti Vilkaviškio r. sav. mokinių sveikatą ir gyvenimą, atliekami tyrimai. Vienas svarbiausių tyrimų, kurį siekiama atlikti periodiškai – mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo ir sveikatos tyrimas. Tyrimo rezultatai atskleidžia pagrindines mokinių sveikatos problemas, padeda tikslingai numatyti prioritetines darbo sritis.

Sveikata vertinama kaip didžiausia asmeninė vertybė. Kiekvienas žmogus, vertindamas savo gyvenimo kokybę, pirmiausia pabrėžia savo sveikatos būklę. Tačiau sveikata yra ir visuomeninė vertybė. Kuo sveikesnė visuomenė, tuo turtingesnė valstybė. Paprastai turtingesnės valstybės labiau rūpinasi savo gyventojų sveikata, o žmonės ten ilgiau ir sveikiau gyvena. Sprendžiant šiuolaikinės visuomenės sveikatos problemas, būtina mobilizuoti visą visuomenę, sveikatos sferai įtaką darančias socialines bei ekonomines struktūras. Tai padaryti bus neįmanoma, jei nebus politinio įsipareigojimo, atitinkamos infrastruktūros visuomenės sveikatos programoms įgyvendinti.

Atsižvelgiant į visus analizuotus duomenis, teikiamos šios rekomendacijos:

- ✓ Gyventojų sveikatos stiprinimo priemonės Vilkaviškio r. sav. organizuoti ir vykdyti atsižvelgiant į visuomenės sveikatos stebėsenos duomenis.
- ✓ Efektyviau įgyvendinti nacionalines ankstyvosios diagnostikos prevencines programas Vilkaviškio r. sav..
- ✓ Skatinti sveikatą stiprinančių mokyklų plėtrą Vilkaviškio r. sav. švietimo įstaigose.
- ✓ Nustatyti sveikatą žalojančios elgsenos (nesveika mityba, mažas fizinis aktyvumas, rūkymas, nesaikingas alkoholio vartojimas, stresas) prevenciją Vilkaviškio r. sav. sveikatinimo veiklos prioritetu.
- ✓ Vykdyti visuomenės švietimą, sveikos gyvensenos įgūdžių ugdymą, skatinti visų amžiaus grupių gyventojus įsitraukti į prevencinę veiklą.
- ✓ Skatinti visuomenės sveikatos priežiūros ir asmens sveikatos priežiūros bei kitų sektorių bendradarbiavimą.
- ✓ Didelį dėmesį kreipti į tuberkuliozės profilaktiką, ypač tarp mokyklinio amžiaus vaikų (skiepijimas, tuberkulino mėginio atlikimas mokiniams, aktyvus visuomenės švietimas apie profilaktikos priemones bei faktą, kad gydymą reiktų baigti iki galo).
- ✓ Aktyvus visuomenės švietimas kraujotakos sistemos ligų bei profilaktinių pasitikrinimų teikiamos naudos tema. Atsižvelgiant į tai, kad šios ligos vis dažnesnės net tarp nepilnamečių, švietimas apie tinkamą gyvenimą būtinas nuo mažens.
- ✓ Aktyviai vykdyti visuomenės švietimą traumatizmo, savižudybių (savižudybių skaičiumi 100 000 gyv. viršijame Lietuvos vidurkį), patyčių profilaktikos temomis.
- ✓ Vystyti fiziniam aktyvumui skirtą infrastruktūrą, taikyti mokestines lengvatas fizinio aktyvumo veiklą vykdančiams subjektams.
- ✓ Gerinti prieinamumą kuo įvairesnėms fizinio aktyvumo rūšims. Fizinio aktyvumo pasirinkimas turi būti labiau integruotas į gyvenimo kasdienybę, kad jį pasirinkti būtų lengva, natūralu ir patrauklu.
- ✓ Tobulinti visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių rinkimo ir kaupimo sistemą.
- ✓ Didinti visuomenės sveikatos priežiūros finansavimą, gerinti visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir kokybę.